

CUPRINS

TITLUL I. TEORIA DREPTULUI CONSTITUȚIONAL	1
Capitolul I. Noțiuni generale despre drept	1
<i>Secțiunea 1. Conceptul de „drept”</i>	1
<i>Secțiunea a 2-a. Originea și dimensiunea istorică a dreptului.</i>	
<i>Drept, religie, morală</i>	3
<i>Secțiunea a 3-a. Factorii de configurare a dreptului</i>	7
<i>Secțiunea a 4-a. Tipologia dreptului</i>	8
§1. Mari sisteme de drept	8
1.1. Familia juridică de tradiție romanică	9
1.2. Familia de drept anglo-saxon	10
1.3. Dreptul religios și sistemele dualiste	13
§2. Dreptul Uniunii Europene	13
<i>Secțiunea a 5-a. Dreptul și statul</i>	17
§1. Noțiunea de „stat”	17
§2. Elementele Statului	19
§3. Puterea de stat	20
3.1. Caracterele puterii de stat	20
3.2. Separația puterilor în stat	21
Capitolul al II-lea. Sistemul dreptului: normele juridice, instituțiile juridice și ramurile de drept. Dreptul constituțional ca ramură a dreptului public	24
<i>Secțiunea 1. Normele juridice</i>	24
§1. Definiția normelor juridice	24
§2. Elementele de structură ale normei juridice	25
2.1. Structura internă	25
2.2. Structura externă sau tehnico-legislativă	26
<i>Secțiunea a 2-a. Instituțiile juridice și ramurile de drept</i>	26
§1. Instituțiile juridice	26
§2. Ramurile de drept	26
§3. Diviziunea dreptului în drept public și drept privat	27
<i>Secțiunea a 3-a. Dreptul constituțional ca ramură a dreptului public</i>	28
§1. Definiția dreptului constituțional	28
§2. Obiectul dreptului constituțional	29
§3. Specificul normelor de drept constituțional	30
§4. Locul dreptului constituțional în cadrul sistemului dreptului	31

§5. Evoluții ale dreptului constituțional _____	31
Capitolul al III-lea. Raporturile juridice de drept constituțional și izvoarele dreptului constituțional _____	33
<i>Secțiunea 1. Raporturile juridice de drept constituțional _____</i>	<i>33</i>
§1. Noțiuni și specific _____	33
§2. Subiectele raporturilor juridice de drept constituțional _____	34
§3. Conținutul și obiectul raporturilor juridice de drept constituțional _____	37
<i>Secțiunea a 2-a. Izvoarele dreptului constituțional _____</i>	<i>37</i>
§1. Noțiuni generale _____	37
§2. Actul normativ _____	39
2.1. Caracterizare generală _____	39
2.2. Legea _____	39
2.3. Decretul-lege _____	43
2.4. Hotărârile Parlamentului _____	44
2.5. Ordonanțele guvernamentale _____	45
2.6. Decretul _____	48
§3. Actele normative internaționale: izvoare ale dreptului constituțional român _____	49
3.1. Aspecte comune _____	49
3.2. Norma constituțională – cadru _____	49
3.3. Tratatul internațional în materia drepturilor omului _____	51
3.4. Actele Uniunii Europene _____	52
§4. Obiceiul (cutuma) _____	61
§5. Jurisprudența _____	61
5.1. Considerații generale _____	61
5.2. Jurisprudența Curții Constituționale ca izvor de drept _____	65
TITLUL II. TEORIA CONSTITUȚIEI _____	67
Capitolul I. Constituție și constituționalism. Supremația Constituției _____	67
<i>Secțiunea 1. Noțiuni generale despre Constituție _____</i>	<i>67</i>
§1. Apariția Constituției _____	67
§2. Tipuri de constituții _____	69
§3. Conținutul normativ al Constituției _____	73
§4. Definiția și caracterele juridice ale Constituției _____	74
§5. Funcțiile Constituției _____	75

§6. Conceptul de constituționalism _____	76
<i>Secțiunea a 2-a. Supremația Constituției</i> _____	77
§1. Noțiunea de supremație a Constituției _____	77
§2. Consecințe și garanții ale supremației Constituției _____	78
§3. Europeanizarea Constituției _____	79
Capitolul al II-lea. Adoptarea, modificarea, suspendarea și abrogarea Constituției _____	83
<i>Secțiunea 1. Adoptarea Constituției</i> _____	83
§1. Considerații introductive _____	83
§2. Inițiativa constituțională _____	83
§3. Procedura de adoptare a Constituției _____	84
<i>Secțiunea a 2-a. Revizuirea Constituției</i> _____	86
§1. Caracterizare generală. Constituții rigide sau flexibile _____	86
§2. Reglementarea procedurii de revizuire a Constituției României din 1991 _____	91
2.1. Inițiativa de revizuire a Constituției _____	91
2.2. Adoptarea și aprobarea legii de revizuire _____	92
2.3. Dispoziții ale Constituției declarate nerevizuibile. Limitele revizuirii _____	93
2.4. Rolul Curții Constituționale în procesul de revizuire a Constituției _____	94
<i>Secțiunea a 3-a. Suspendarea și abrogarea Constituției</i> _____	94
<i>Secțiunea a 4-a. Aplicarea directă a Constituției</i> _____	95
Capitolul al III-lea. Controlul constituționalității legilor _____	98
<i>Secțiunea 1. Noțiunea de control de constituționalitate. Fundamentare științifică</i> _____	98
<i>Secțiunea a 2-a. Apariția controlului constituționalității legilor</i> _____	99
<i>Secțiunea a 3-a. Modele de control de constituționalitate</i> _____	103
§1. Aspecte generale _____	103
§2. Modelul american _____	104
§3. Modelul european _____	105
§4. Alte modele sau forme atenuate de control de constituționalitate _____	107
§5. Evoluții ale controlului de constituționalitate _____	110
<i>Secțiunea a 4-a. Clasificări ale controlului de constituționalitate în cadrul modelelor examinate</i> _____	113
<i>Secțiunea a 5-a. Controlul constituționalității legilor în România</i> _____	114
§1. Istoric _____	114

§2. Controlul de constituționalitate potrivit Constituției din 1991, revizuită în anul 2003. Scurtă prezentare _____	124
2.1. Autoritatea competentă _____	124
2.2. Atribuțiile Curții Constituționale _____	125
2.3. Actele Curții Constituționale și efectele acestora _____	127
2.3.1. Categoriile de acte _____	127
2.3.2. Efectul <i>erga omnes</i> al deciziilor Curții Constituționale _____	127
2.3.3. Neretroactivitatea deciziilor Curții Constituționale _____	129
2.3.4. Tipuri de decizii _____	139
<i>Secțiunea a 6-a. Funcțiile controlului de constituționalitate</i> _____	144
<i>Secțiunea a 7-a. Constituționalizarea dreptului</i> _____	145
Capitolul al IV-lea. Dezvoltarea constituțională a României _____	147
<i>Secțiunea 1. Perioada anterioară Constituției din 1991</i> _____	147
§1. Considerații generale _____	147
§2. Constituțiile române și acte cu valoare constituțională _____	148
2.1. Statutul dezvoltător al Convenției de la Paris _____	148
2.2. Constituția de la 1866 _____	149
2.3. Constituția din 1923 _____	151
2.4. Constituția din 1938 _____	153
2.5. Perioada 1940-1947 _____	155
2.6. Constituția din 1948 _____	157
2.7. Constituția din 1952 _____	159
2.8. Constituția din 1965 _____	160
2.9. Perioada 1989-1991 _____	162
<i>Secțiunea a 2-a. Constituția din 1991, revizuită în anul 2003</i> _____	163
§1. Aspecte generale _____	163
§2. Adoptarea Constituției din 1991 _____	164
§3. Revizuirea Constituției în anul 2003 _____	168
§4. Alte inițiative de revizuire a Constituției României _____	173
TITLUL III. STATUTUL CONSTITUȚIONAL AL OMULUI ȘI CETĂȚEANULUI _____	197
Capitolul I. Cetățenia _____	197
<i>Secțiunea 1. Definiție și natură juridică</i> _____	197
§1. Noțiunea de cetățenie _____	197

§2. Natura juridică a cetățeniei _____	198
<i>Secțiunea a 2-a. Regimul juridic al cetățeniei române</i> _____	198
§1. Sediul materiei _____	198
§2. Principiile cetățeniei române _____	198
§3. Dobândirea cetățeniei române _____	201
3.1. Modurile de dobândire a cetățeniei române _____	201
3.2. Dobândirea cetățeniei române prin naștere _____	201
3.3. Dobândirea cetățeniei române prin adopție _____	201
3.4. Dobândirea (acordarea) cetățeniei române la cerere _____	202
3.5. Redobândirea cetățeniei române _____	204
3.6. Cetățenia de onoare _____	205
3.7. Procedura de acordare/redobândire a cetățeniei române _____	205
§4. Pierderea cetățeniei române _____	208
4.1. Modurile de pierdere a cetățeniei române _____	208
4.2. Retragerea cetățeniei române _____	209
4.3. Aprobarea renunțării la cetățenia română _____	209
4.4. Alte cazuri de pierdere a cetățeniei române _____	210
4.5. Procedura aprobării renunțării la cetățenia română _____	210
4.6. Procedura retragerii cetățeniei române _____	211
§5. Dovada cetățeniei _____	212
§6. Străinii și apatrizii _____	212
<i>Secțiunea a 3-a. Reglementarea juridică a cetățeniei europene</i> _____	213

Capitolul al II-lea. Drepturi și libertăți fundamentale.

Caracterizare generală și dispoziții comune

în materie _____ **214**

Secțiunea 1. Scurt istoric _____ 214

*Secțiunea a 2-a. Noțiunea și natura juridică a drepturilor și
 libertăților fundamentale* _____ 217

*Secțiunea a 3-a. Pluralismul legal în materia drepturilor și
 libertăților fundamentale* _____ 218

§1. Precizări terminologice. Tendințe actuale _____ 218

§2. Sistemul european de protecție a drepturilor
 fundamentale _____ 220

§3. Sistemul constituțional român de protecție
 a drepturilor fundamentale. Scurt istoric _____ 230

*Secțiunea a 4-a. Clasificarea drepturilor și libertăților
 fundamentale* _____ 231

<i>Secțiunea a 5-a. Principii privitoare la drepturile</i>	
<i>și libertățile fundamentale</i> _____ 233	
§1. Aspecte generale _____	233
§2. Universalitatea _____	236
2.1. Reglementare _____	236
2.2. Conținut _____	236
§3. Neretroactivitatea legii _____	237
3.1. Reglementare _____	237
3.2. Conținut _____	238
§4. Egalitatea în drepturi _____	241
4.1. Reglementare _____	241
4.2. Conținut _____	242
4.3. Ocuparea funcțiilor și demnităților publice _____	244
§5. Accesul liber la justiție _____	245
5.1. Reglementare _____	245
5.2. Conținut _____	247
§6. Caracterul de excepție al restrângerii exercițiului	
unor drepturi sau al unor libertăți _____	255
6.1. Reglementare _____	255
6.2. Conținut _____	256
§7. Demnitatea _____	260
7.1. Reglementare _____	260
7.2. Conținut _____	261
§8. Principiul securității juridice _____	263
8.1. Reglementare _____	263
8.2. Conținut _____	264
<i>Secțiunea a 6-a. Norme de principiu referitoare la</i>	
<i>protecția juridică a cetățenilor români în străinătate, a</i>	
<i>cetățenilor străini și apatrizilor în România, extrădare</i>	
<i>și expulzare</i> _____ 279	
§1. Protecția cetățenilor români în străinătate și	
obligațiile lor _____	279
1.1. Reglementare _____	279
1.2. Conținut _____	280
§2. Cetățenii străini și apatrizii se bucură în România	
de protecție juridică _____	280
2.1. Reglementare _____	280
2.2. Conținut _____	280
§3. Regulele referitoare la extrădarea sau expulzarea	
din România _____	281
3.1. Reglementare _____	281
3.2. Conținut _____	281

Capitolul al III-lea. Inviolabilități	283
<i>Secțiunea 1. Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică</i>	283
§1. Reglementare	283
§2. Conținut	284
<i>Secțiunea a 2-a. Libertatea individuală</i>	295
§1. Reglementare	295
§2. Conținut	297
<i>Secțiunea a 3-a. Dreptul la apărare</i>	300
§1. Reglementare	300
§2. Conținut	300
<i>Secțiunea a 4-a. Dreptul la liberă circulație</i>	301
§1. Reglementare	301
§2. Conținut	301
<i>Secțiunea a 5-a. Dreptul la viață intimă, familială și privată</i>	303
§1. Reglementare	303
§2. Conținut	304
<i>Secțiunea a 6-a. Inviolabilitatea domiciliului</i>	306
§1. Reglementare	306
§2. Conținut	306
Capitolul al IV-lea. Drepturile și libertățile sociale, economice și culturale	308
<i>Secțiunea 1. Dreptul la învățătură</i>	308
§1. Reglementare	308
§2. Conținut	309
<i>Secțiunea a 2-a. Accesul la cultură</i>	311
§1. Reglementare	311
§2. Conținut	311
<i>Secțiunea a 3-a. Dreptul la ocrotirea sănătății</i>	312
§1. Reglementare	312
§2. Conținut	312
<i>Secțiunea a 4-a. Dreptul la un mediu sănătos</i>	314
§1. Reglementare	314
§2. Conținut	314
<i>Secțiunea a 5-a. Dreptul la muncă, protecția socială a muncii și interzicerea muncii forțate</i>	316
§1. Reglementare	316
§2. Conținut	317
<i>Secțiunea a 6-a. Dreptul la grevă</i>	320
§1. Reglementare	320

§2. Conținut _____	320
<i>Secțiunea a 7-a. Dreptul de proprietate privată și dreptul la moștenire</i> _____	322
§1. Reglementare _____	322
§2. Conținut _____	323
<i>Secțiunea a 8-a. Libertatea economică</i> _____	330
§1. Reglementare _____	330
§2. Conținut _____	330
<i>Secțiunea a 9-a. Dreptul la un nivel de trai decent</i> _____	331
§1. Reglementare _____	331
§2. Conținut _____	332
<i>Secțiunea a 10-a. Dreptul la căsătorie</i> _____	336
§1. Reglementare _____	336
§2. Conținut _____	337
<i>Secțiunea a 11-a. Protecția copiilor și a tinerilor</i> _____	338
§1. Reglementare _____	338
§2. Conținut _____	339
<i>Secțiunea a 12-a. Protecția persoanelor cu handicap</i> _____	341
§1. Reglementare _____	341
§2. Conținut _____	341

Capitolul al V-lea. Drepturile și libertățile social-politice, drepturile exclusiv politice și drepturile garanții _____	343
<i>Secțiunea 1. Drepturile și libertățile social-politice</i> _____	343
§1. Secretul corespondenței _____	343
1.1. Reglementare _____	343
1.2. Conținut _____	343
§2. Libertatea conștiinței _____	345
2.1. Reglementare _____	345
2.2. Conținut _____	346
§3. Libertatea de exprimare _____	350
3.1. Reglementare _____	350
3.2. Conținut _____	352
§4. Dreptul la informație _____	353
4.1. Reglementare _____	353
4.2. Conținut _____	354
§5. Libertatea întrunirilor _____	356
5.1. Reglementare _____	356
5.2. Conținut _____	356
§6. Dreptul de asociere _____	357
6.1. Reglementare _____	357
6.2. Conținut _____	358

<i>Secțiunea a 2-a. Drepturile exclusiv politice</i>	359
§1. Dreptul de vot	359
1.1. Reglementare	359
1.2. Conținut	359
§2. Dreptul de a fi ales	362
2.1. Reglementare	362
2.2. Conținut	363
§3. Dreptul de a fi ales în Parlamentul European	364
3.1. Reglementare	364
3.2. Conținut	364
<i>Secțiunea a 3-a. Drepturile garanții</i>	365
§1. Dreptul de petiționare	365
1.1. Reglementare	365
1.2. Conținut	366
§2. Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică	367
2.1. Reglementare	367
2.2. Conținut	367
Capitolul al VI-lea. Îndatoririle fundamentale ale cetățenilor	369
<i>Secțiunea 1. Noțiune și reglementare</i>	369
<i>Secțiunea a 2-a. Scurtă caracterizare a îndatoririlor fundamentale consacrate în Constituția României</i>	370
§1. Respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor țării	370
§2. Îndatorirea de fidelitate față de țară	370
§3. Îndatorirea de apărare a țării	371
§4. Îndatorirea de a contribui, prin impozite și taxe, la cheltuielile publice	372
§5. Îndatorirea de exercitare cu bună-credință a drepturilor și libertăților și de respectare a drepturilor și libertăților celorlalți	372
Capitolul al VII-lea. Garanții de ordin instituțional pentru realizarea drepturilor fundamentale	374
<i>Secțiunea 1. Avocatul Poporului</i>	374
§1. Scurtă prezentare a instituției	374
§2. Reglementarea instituției Avocatului Poporului în România	375
2.1. Numire și statut	375
2.2. Atribuții	376
2.3. Funcționare. Soluționarea petițiilor	380

2.4. Accesul direct la justiția constituțională ca modalitate de realizare a rolului constituțional al Avocatului Poporului _____	383
<i>Secțiunea a 2-a. Instanțele judecătorești, instanțele de jurisdicție constituțională și instanțele internaționale _____</i>	<i>385</i>
§1. Considerații generale _____	385
§2. Dialogul între instanțele de jurisdicție constituțională _____	387
§3. Dialogul instanțelor naționale cu Curtea Europeană a Drepturilor Omului și Curtea de Justiție a Uniunii Europene _____	390
3.1. Curtea Europeană a Drepturilor Omului _____	390
3.2. Curtea de Justiție a Uniunii Europene _____	393
3.3. Concretizări ale dialogului judiciar _____	395
3.4. Concluzii _____	400
BIBLIOGRAFIE _____	403